

KARIN FOSSUM

Vražda Harriet Krohnovej

Z nórciny preložila
Alexandra H. Petrášová

m a
m a š

Drahá Julie,

Čítaš tieto listy? Dúfam, že áno, ale nič nežiadam, zostávam v ústraní. Nemám ti čo ponúknuť a rozumiem, že si zatrpknutá. Napriek tomu však píšem, som predsa tvoj otec. Zvykol som si písať, robí mi to dobre, upokojuje ma to. Vieš, ako sa veci majú. Celý svet je mi v päťách, pretože ľuďom dlhujem peniaze, cítim sa ako štvaná zver. Už nemám žiadnych dobrých priateľov, iba známych. Pamätáš si Bjørnara Linda? Bol to môj najlepší kamarát, poznali sme sa od detstva, teraz už ma nechce ani vidieť. Som mu dlžný dvestotisíc korún a neviem, kde ich zobrať. Bojím sa, že na mňa pošle nejakých gangstrov, bojím sa, čo mi urobia, ak nezaplatím. Počul som fámy, že si vraj chce najať výpalníka. Vieš, čo takí ľudia robia? Odstrihávajú prsty záhradnými nožnicami, je mi zle, keď si na to čo i len pomyslím. Každodenný život je naozaj ťažký. Podpora v nezamestnanosti mi nestačí, nedajú sa z nej platiť účty aj dlhy.

Keby to tak už konečne skončilo! Je to, samozrejme, moja chyba, že to takto dopadlo. Ty si nerob starosti, myslí sama na seba a buď šťastná. Si mladá, zdravá a úspešná! Pokúsím sa to upratať, sľubujem. Ešte stále mi zostáva trochu energie, aj keď ma osud zrazil na kolená. Mám plány a sny. Mozog

mi pracuje na plné obrátky, aby som našiel riešenie, ide mi z toho prasknúť hlava. Kedy sme sa videli naposledy? Myslím, že 27. mája, pamätáš sa? Pohádali sme sa. Chcel som ti vtedy vysvetliť, aké je to byť závislý od automatov. Je to utrpenie a posadnutosť. Tresla si dverami auta a ja som si pomyslel, že už ťa nikdy neuvidím, že už mi nedáš ďalšiu šancu. Išiel som domov s pocitom úplného zlyhania. Musí existovať riešenie! Čo ak ho len nevidím? Pozerám sa tak uprene do budúcnosti, až mi z toho slzia oči, chodím hore-dolu po izbe, pery mám rozhryzené do krvi. Často myslím na mamu, spomínam na ňu s lútosťou a smútkom na duši. Vela si kvôli môjmu bláznovstvu musela vytrpieť. Predtým bolo všetko jednoduchšie, dávala na nás pozor a udržiavala veci na poriadku. Nemôžem uveriť, že už nie je medzi nami. Raz do týždňa chodievam na jej hrob, je mi z toho ťažko. Niekedy mám chuť padnúť na kolená, začať hrabať v zemi, otvoriť truhlu a zobrať si ju späť. Včera som kúpil eriku a položil som ju k náhrobku, vieš, je to tá rastlina s drobnými červeno-fialovými kvietkami, čo vydrží všetko a podobá sa na vres. Chcem, aby si vedela, že to tam skrášľujem, chodím upratovať aj polievať. Niekedy sa obzerám, či uvidím tvoje stopy, či si sa zastavila. Prišla si? Stála si tu a plakala? Mám rád istotu, že smrť si príde po nás všetkých. Možno občas človek len tak pomaly mizne, ako moja mama. Keď je mi najhoršie, javí sa mi smrť ako riešenie. Vieš, ešte stále mám starý revolver po dedovi. Prepáč, že som k tebe taký úprimný, nenesieš za mňa žiadnu zodpovednosť. Zrejme sa nedožijem vysokého veku, už teraz sa cítim veľmi unavený. Keď si predstavím, že starká má sedemdesiatdeväť rokov a iba sedí bez pohybu na stoličke... Akoby žila v driemotách, kde sa nič nedeje. No črty tváre má stále rovnaké, aj ostrú bradu, čo si po nej zdedila. Ja nedokážem zmiznúť v mrákotách, v mojom tele vibruje každá jedna bunka. Krv mi pulzuje v žilách, prsty sa mi trasú. V noci ležím v posteli a počúvam vŕzganie

a vzdychy starého domu, veľa toho nenaspím. Rozmýšľam, či už prichádzajú. Udrela moja posledná hodina? Dnes som bol na úrade práce, ale nikto nechce chlapa v mojom veku. Nemám žiadne odporúčanie, nič, čím by som sa pochlválil. Julie! Nevzdám sa, aj keby som mal zájsť do extrému. Každú bdelú hodinu venujem tomu, aby som našiel riešenie. Všetko sa točí okolo peňazí, ktoré nemám, vecí, ktoré si nemôžem dovoliť, projektov, ktoré neviem uskutočniť, a dlhov, ktoré nedokážem splatiť. Neustále sa bojím a zažívam pocit hanby, obávam sa každého zvonenia pri dverách, jedinou úľavou je pár hodín spánku, ktoré prichádzajú po nekonečnom čakaní. Niekedy sa mi sníva o záhube. Takto to nemôže ísť ďalej, stojí ma to príliš veľa síl. Žijem vo večnom strachu, srdce mi neustále búši. Vidím svoju zvráskavenú tvár v zrkadle a viem, že som všetko zničil. A to všetko iba pre jednu zlú vlastnosť – slabosť pre hru, náhodu a šťastie.

Neprosím ťa o odpustenie, iba o trochu súcitu. Myslím, že už smerujem k niečomu novému. Hranie ma už tak neteší, čoskoro snáď dokážem prejsť okolo automatu a nevytiahnuť peniaze z vrečka. No tie blikajúce svetielka vo mne vyvolávajú niečo ako ošial. Pred automatom zastane čas a ja zrazu ožijem. Začnem stroj ovládať, vyzvem ho na súboj, on ma víta, vŕha ma, láka. A ja sa mu odovzdám, vznášam sa, snívam. Zrejme ma vidíš ako slabocha, ale to je len polovica pravdy. Keby si tak vedela, aký som zúfalý, ako ďaleko som ochotný zájsť, aby sme znova nadviazali kontakt. Mám len teba. Cítim sa ponížený a neviem, ako sa to skončí. Som bez priateľov, bez práce, bez dieťaťa. Vlastne nie bez dieťaťa, ešte stále sa ťa držím, aj keď ma nepotrebuješ, aj keď to nechceš. Možno si ma videla, sedávam v Honde pred školou, schovaný medzi autami na parkovisku. Vidím ťa vychádzať zo školy s priateľmi, smeješ sa a si plná života. Tvár ti rámuju tvoje krásne červené vlasy. Existujem ešte pre teba? Neviem, či by som zvládol, keby si sa odo mňa

úplne odstrihla. Nechcem zostarnúť bez spojenia s niekým. Zo všetkých nešťastí, ktoré môžu človeka postretnúť, je samota najhoršia. Ani si nemať s kým poplakať na tomto bezútešnom svete. Ty si to jediné, na čo som vo svojom živote hrdý. Vyzeráš veľmi chudá, Julie, ješ dost? Je zima, musíš sa poriadne obliekať. To by ti povedala aj mama, keby ťa videla s holým krkom. Ju si vždy poslúchala. Pamätáš si na tie šťastné dni? Vtedy som ešte pracoval v autosalóne. Bol som dobrý zamestnanec, dôveryhodný a šikovný, pamätám si ten skvelý pocit, keď sa mi podaril ďalší predaj. Vďaka úspechu som sa cítil súčasťou tohto sveta. Potom som večer išiel domov za tebou a mamou. Teraz už v mojom živote nie je žiadne teplo ani svetlo, som v koncoch. Ale keď ti píšem, zdáš sa mi byť blízko. Je to, ako keby som ťa držal za ruku, nedokážem ťa pustiť. Počúvaj ma! Mysli na mňa! Potrebujem vedieť, že som súčasťou tvojho života! Ako sa cítiš na internáte? Darí sa ti v škole? Snívam o tom, že raz na mňa budeš hrdá a dokážem ti dať, po čom túžiš. Neverím na zázraky, ale myslím si, že človek dokáže zmeniť svoj osud, je to otázka predstavivosti a vôle. Odhodlania a odvahy. Má to však svoju cenu. Som ochotný ju zaplatiť, lebo nemám čo stratiť. Mám pred sebou len temné, desivé dni.

Muž kráča peši tmou.

Na chvíľu ho vidieť vo svetle pouličných lúč, potom opäť zmizne v prítmí, ako keby existoval iba v krátkych zábleskoch. Tak sa cíti, takým sa stal jeho život. Pridá do kroku, vzplanie, no potom znovu zhasne, prichádza to vo vlnách a trasie to ním ako horúčka. Ruky vo vreckách má zovreté v päst, od-

hodlane kráča tmou, nevzbudzuje pozornosť. Nikto sa neo-
točí, je iba obyčajným mužom v strednom veku s riedkymi
vlasmi. V duchu sa čuduje, že nie je vidieť, čo sa práve chystá
vykonať. Ľudia netušia. Idú len tak po ulici a rozmýšľajú nad
svojimi problémami.

Tváre, ktoré ho míňajú v dave, sú bez výrazu. Nie je v nich
radosť zo života, zo dňa alebo z padajúceho snehu. Život, ktorý
im bol daný iba na krátku chvíľu, považujú za samozrejmý,
a zatiaľ čo snívajú o inej existencii niekde inde, preteká im
pomedzi prsty. Muž ide stále ďalej, najradšej by sa vrátil, ale
vie, že už je neskoro, zašiel príďaleko. Nechce sa mu veriť, že
sa dostal až sem, odoženie tú myšlienku a necháva sa unášať
nutkaním a strachom. Pozerá sa do bezodnej priepasti pred
sebou. Pád do nej ho desí, no zároveň ho láka. Skrýva prsty
vo vreckách, bojí sa o ne, predstavuje si záhradné nožnice
prestrihávajúce tenkú kožu a krv, ktorá strieka z kýptov. Robí
sa mu z toho nevoľno. Nevie sa tej predstavy zbaviť. Musí
utiecť, aj keby to malo viesť k niečomu horšiemu. Nesie v sebe
veľkú hanbu za svoj úbohý život, už to viac nevydrží, musí
konať. Sem-tam sa pozrie na nič netušiacich ľudí. Nevidia
všetku hrôzu, ktorá v ňom pomaly rastie. Už tam smerujem,
už sa to deje, pomyslí si. Nie je mesto len kulisa, nie je toto
film? Domy vyzerajú ako papierové makety, všetci ostatní
sú komparzisti. Nie, toto je realita, zovrie päste, cíti, ako sa
mu napínajú svaly. Je na ceste, rozbehne sa, ide ako po ko-
lajniciach.

Má rozbitú spodnú peru, nevie, kedy sa to stalo, na jazy-
ku má sladkú chuť krvi. Potom, keď bude po všetkom, budú
ľudia zhrození, zakryjú si tváre rukami a odsúdia ho. Aj keď
to dokáže vysvetliť. Vie, že to môže vysvetliť, ak mu dajú čas,
krok za krokom, náročnú cestu, veľkú priepasť pod sebou.
Ak budú ochotní počúvať jeho príbeh. Ľudia však nemajú
čas, majú svoje vlastné smutné príbehy. Jeho ťažoba je však

nezniesiteľná a je taký osamelý! Tieto myšlienky mu víria hlavou, ako tak kráča mestom, so sklonenou hlavou a pohľadom upreným na rozmočený sneh na chodníku.

Má stredne vysokú a mohutnú postavu, oblečený je v zelenej bunde. Bunda má kapucňu, ktorá sa plní snehom. Má širokú tvár, šedé oči blízko pri sebe. Nie je to výrazný muž, ale ani nijako zvlášť nenápadný. Má vysoké čelo, širokú čelusť a bradu s fúzmi. Obuté má vysoké šnurovacie topánky, koža je opotrebovaná a nasiaknutá vodou, necíti si prsty na nohách. Sotva to však vníma, musí premýšľať nad mnohými inými vecami. Nie, teraz sa neodváža rozmýšľať, vyprázdňuje svoju myseľ, je iba odhodlanou bytosťou, ktorá sa nepozera späť. Len sa dostať k cieľu, nenechať sa ovládnuť strachom. Ten ho obklopuje ako bezfarebný plyn, sotva sa odváži nadýchnuť. Prechádza okolo obchodu so zrkadlami, zrazu zazrie svoju tvár a s hrôzou odvráti pohľad. Jeho tvár je nahá, oči skryté v tieni. Otočí sa, kráča odhodlane ďalej, mocná postava, ruky sa hompálajú popri tele. Pri každom kroku špliechajú na všetky strany kvapky mokrého snehu. Nič ho nemôže zastaviť. Napriek tomu si myslí, že keby teraz stretol niekoho, napríklad nejakého priateľa, možno by sa porozprávali o počasí a starých časoch. Mohli by si dať pivo v Dickense a všetko by bolo iné. Ale žiadny starý známy nepríde. Už nemá priateľov, nemá ani prácu, stiahol sa do seba, žije vo svojom vnútornom svete. Žije v úzkosti, smútku a starostiach. Jeho svet je malý a biedny.

Je siedmy november a sneží. Veľké mokré vločky. Zapáli si, zhlboka potiahne a naplní pľúca dymom. Páli ho to, začne kašľať, no vie, že to prejde. Čoskoro uvidí pumpu s neónovo žltými nápismi. Pozrie sa hore na veľké plagáty H&M svietiace na fasáde po jeho pravici. Aké zvláštne, pomyslí si, tá zmyselná žena v čipkovanej spodnej bielizni, aká je nahá v tomto sivom, chladnom večere. Napriek tomu vyzerá, že

jej je teplo a príjemne, zatiaľ čo on sám je mokrý a je mu zima. Netrápi sa tým, vníma to len nejasne, ako keby sa na seba pozeral zvonku. Vidí vchod do kvetinárstva. Na chvíľu spomalí. Nenápadne sa pozrie cez výklad dnu. Teraz nemôže prestať, je rozbehnutý a pred ním je strmý svah. Zároveň cíti, že je otrasený, nechápe, že to zašlo až tak ďaleko. Že má takú mizernú úlohu, opovrhnutiahodné, mizerné zadanie. On, starý, dobrý Charlo. Charles Olav Torp. Úplne obyčajný človek. Možno trochu nešťastný, trochu slabý, ale inak dobrý chlapík. Nie je v pohode chlap? Myslí si to, zatína zuby, zatlačí do ťažkých dverí, ktoré sa otvárajú dovnútra. Ozve sa zvonček. Jemný zvuk ho ruší. Chce vojsť potichu, nikto by si ho nemal všimnúť, nikto by ho nemal počuť. Zastaví sa uprostred miestnosti. Okamžite zacíti sladkú a opojnú vôňu. Je pre neho príliš silná, na chvíľu sa mu zakrúti hlava. Dlhو nejedol, zabudol na to? Nepamätá si. Celý deň je zahalený hmlou, akoby sa práve prebudil a dával sa dokopy na okraji priepasti. Očami blúdi po miestnosti. Je to ako malá džungľa, všade sú kvety a listy, kvetináče a zeleň. Vidí umelé kvety a kanvice, hnojivá a lesky na listy, vence zo sušených ruží.

Za pultom stojí mladé dievča. Pripomína mu dcéru Julie, hoci nie je taká krásna – pretože Julie je najkrajšia a najmilšia. Keď myslí na dcéru, stisne mu od dojatia srdce v hrudi. Zároveň však pocíti tlmenú bolesť a vlastná zrada ho zasiahne v celej svojej hrôze. Preglgne a narovná sa, znovu sa pozrie na mladé dievča. Je plné života, s dlhými vrkočmi, všimne si jeho útle zápästia. Je mladé a ohybné, možno dokáže urobiť špagát aj mostík, pomyslí si. Pleť má sviežu, ružovkastú a pozoruhodne čistú. Pohľad má skromne sklopený. Po podlahe sú rozmiestnené kvety v červených a modrých plastových kvetináčoch. Vidí ruže, červené aj žlté, a ďalšie druhy kvetov, ktorých názvy nepozná. Ostane stáť uprostred miestnosti, rozhliada sa, váhavo, s rukami vo vreckách. Na okamih ho

premôže strnulosť. V ostrom svetle sa cíti neprijemne odhalený, sám s dievčinou, ktorá stále čaká. Teraz sa naňho pozerá – neisto, no ústretovo. Má rada svoju prácu. Čoskoro zatvorí a pôjde domov, do prenajatej izby, dá si teplý kúpeľ. Možno si niečo dobré uvarí, možno si pustí televíziu. Alebo ju čaká dlhý rozhovor s najlepšou priateľkou. Nemá to odkiaľ vedieť, no vidí, že sa jej darí, že je so stavom vecí spokojná. Niektorí ľudia sa majú dobre, pomyslí si, musí to tak byť – inak by svet ochorel a burina by nekontrolovane rástla, až by napokon zakryla všetky stopy po ľudskom druhu. Bolo by to krásne, pomyslí si, zelená guľa bez ľudí, len pasúce sa zvieratá a poletujúce, škriekajúce vtáky. Dievča je štíhle, no vyzerá dobre. Zrejme je toľko, koľko potrebuje, pomyslí si, možno je aktívna a nepriberá. Alebo pochádza z rodiny, kde sú všetci chudí. Špekuluje, natahuje čas, cíti neúnavne bijúce srdce, cíti, aký je rozhorúčený, hoci sa už celú večnosť túla hore-dolu ulicami mesta, sivého od mokrého snehu a hmly. Stál pri rieke a civel do vody, uvažoval o nej ako o riešení. Skočiť, klesnúť ku dnu. Ide to rýchlo, pomyslel si, najprv prudká, trhavá bolesť, potom sa hlava rozpáli a pred očami sa mu premietne celý život. Inga Lillina choroba, Júliino zúfalstvo, jeho vlastná hráčska závislosť. Násilím myšlienky odtlačí. Všetko sa začína meniť na skutočnosť. Všetko, čo si dni a týždne predstavoval, sa teraz stáva realitou. Prvý nevinný krok je kúpiť kyticu kvetov.

Dievča trpezlivo čaká, no začína byť neisté, pretože je naďalej ticho. Prenesie váhu z jednej nohy na druhú, pritiahne si ruky k telu, potom ich znovu položí na pult. Prsty zdobia tenké prstienky, nechty má nalakované načerveno. Hodí si vrkoče dozadu na chrbát, sú svetlé a lesklé ako nylonové vlákna, no o chvíľu jej zasa spadnú dopredu a pohojdávajú sa jej na hrudi. On vie, že keď si večer líha a dá si dole gumičky, rozpletené vlasy sa rozvinú do veľkých, kučeravých vln.

Aké hladké a priesvitné sú tieto mladé dievčatá, pomyslí si. Predstaví si ryžový papier, porcelán a hodváb, vizualizuje si tenké sklo. Vníma jej žily ako jemnú modrú sieť pod kožou na zápästiach. Tam vnútri pulzuje život, živiny a kyslík, všetko, čo potrebuje k existencii. Znovu sa zhlboka nadýchne. Svetlo v obchode, silná vôňa ruží a dusivé teplo sú naňho priveľa. Zatmie sa mu pred očami. Cíti, ako sa mu zrýchľuje pulz, a silno zovrie päsť, zaryje nechty do kože. Bolí to, pomyslí si, teda sa to naozaj deje. Ešte sa nič nestalo, ale čas pokročil a skôr či neskôr tam dorazím. Kam smerujem, bude to desivé? Dievča za pultom sa snaží, usmieva sa, no on jeho úsmev neopätuje. Tvár má nehybnú. Vie, že by sa mal usmiať, aby pôsobil ako obyčajný zákazník, ako muž, ktorý sa chystá urobiť niečo príjemné. Kúpiť kyticu kvetov. Lenže on nie je obyčajný zákazník a situácia je mu nepríjemná.

Váhavo pristúpi k pultu, nie je si istý vlastným hlasom, už ho hodnú chvíľu nepočul, a tak doň vloží o čosi viac energie.

„Chcel by som miešanú kyticu,“ povie a pri zvuku vlastného, nečakane silného hlasu sa mykne. Mám mokré nohy, pomyslí si, topánky premokajú. Po chrbte mu steká studený pot, no líca má rozpálené. Nie som si istý, či sa to naozaj deje. Nemalo by to byť iné? Nemal by som byť viac prítomný sám v sebe? Myslím na samé čudné veci. Strácam kontrolu? Nie. Som cielavedomý, som si istý. Mám plán a držím sa ho. Prúd myšlienok preruší dievča, keď prehovorí.

„Je to na nejakú špeciálnu príležitosť?“ spýta sa. Hlas má príjemný a detsky mäkký, trochu afektovaný; robí sa mladšou, než v skutočnosti je, akoby sa chránila, aby s ňou zaobchádzal opatrne. To ženy robievajú a on jej to odpustí, ale len preto, že je mladá. Dospelé ženy by sa mali správať ako dospelé. Túto afektovanosť u starších žien neznáša – vydierajú tým, že sú takzvané slabšie pohlavie, hoci sú v skutočnosti vytrvalé, bystré a často vypočítavejšie než muži. Spomenie si na Ingu

Lill. Robievala to často, najmä spočiatku. Hovorila presladeným hlasom, lichotila mu, skrývala sa za všetko to ženské a jemné, a on sa pri svojej prirodzenosti a priamočiarosti cítil ako chrapúň. Inga Lill, teraz si preč, netušíš, čo sa deje – a za to ďakujem Bohu. Strácam kontrolu, prebleskne mu hlavou, utápam sa v nepodstatnostiach, musím prejsť k veci. Koľko má asi rokov? pýta sa sám seba a pozoruje dievča. Osemnásť? Je staršia než Julie, ktorá má šestnásť. Na tom nezáleží, nepoznáme sa a už ma nikdy neuvidí. Chodí sem toľko ľudí a nepamätá si takmer nikoho – je mladá a žije ako mladé dievčatá, veľkú časť dňa ponorená do sna o všetkom krásnom, čo ju možno ešte čaká.

Vyhrnie si rukávy a pustí sa do práce. Má obtiahnuté tmavočervené tričko, vyzerá ako čerstvý, práve rozkvitnutý tulipán.

Áno, je to zvláštna príležitosť. Bože môj, keby len vedela! Nechce však hovoriť, nechce sa prezradiť viac, než je nevyhnutné. Kúpiť kvety je niečo celkom všedné a neskôr to nebude možné nijako spojiť s tým, čo má v úmysle urobiť. Čo to vlastne robí? Netuší. Musí prekročiť hranicu mysliteľného. Rozhliadne sa po priestore. Obchod má dobré meno. Denne sem prichádza veľké množstvo zákazníkov, predstavuje si nepretržitý prúd ľudí. Množstvo tvárí, množstvo objednávok, kytice vo všetkých farbách. Vo svojej zelenej bunde nijako nevytŕča. Neustále si dáva pozor, aby mal zrak sklopený, aby od seba odpútal dievčininu pozornosť. Aké nepreberné množstvo kvetín! Predstavuje si, ako vyrastajú z čiernej, mokrej zeme. Zo zeme si vyšiel a do zeme sa navrátiš, pomyslí si, a predsa zo zeme vyrastajú kvety. Púpavy alebo aj žihľava. Je to presne tak, ako má byť, smrť nie je taká zlá, ako sa o nej hovorí – v tom má jasno. Dievča trpezlivo čaká. Je floristka. Má profesionálnu hrdosť. Je umelkyňou pracujúcou s kvetmi. Nemôže len tak niečo narýchlo nahádzať dokopy, od oka.